

УДК 007: (438) : 070

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.44.28>

ПОЛЬСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ЧАСОПИС «MŁODA POLKA»: ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ПАТРІОТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ

Марія Павлюх

*Національний університет «Львівська політехніка»,
Інститут прикладної математики та фундаментальних наук, кафедра міжнародної інформації
вул. Степана Бандери, 12, 79000, м. Львів, Україна*

Досліджено польський політичний часопис для молодих дівчат, що виходив у Львові у період міжвоєнного двадцятиріччя. Виокремлено види публікацій, проаналізована тематика цього часопису. Розглянуто структуру редакційних рубрик та організацію роботи редакції. Досліджено, що часопис формував політичну активність та патріотичний світогляд серед молодих польських дівчат. Встановлено, що католицька організація, яка заснувала цей часопис несла традиційні цінності та ідеї політичного рівноправ'я і жіночого лідерства у польське суспільство. Реанімовано стереотипне бачення жінки у суспільстві та її ролі у житті держави та доведено, що ідеї часопису формували серед молоді патріотичну свідомість і політичну активність. Подано кілька прикладів політичних публікацій, які вказують на широке тематичне тло видання.

Метою статті є дослідження політичної та жіночої проблематики у статтях часопису «Młoda polka»; програмних статей, рубрик і відділів часопису, щоб простежити у публікаціях, в який спосіб відбувається формування патріотичної і політичної свідомості молодого жіночого покоління. Важливе значення надано традиційним цінностям тогочасного польського суспільства.

Методи дослідження. У статті використаний комплекс загальних і спеціальних методів: аналізу у виокремленні видів і тематики політичної польської жіночої періодики часопису; синтезу у поєднанні тематичних публікацій на політичну проблематику; хронологічний у поданні історичної і політичної ситуації у тогочасному польському суспільстві. Результати і висновки. У міжвоєнному двадцятиріччі виникають політичні жіночі часописи, які порушують важливі теми для польського суспільства, зокрема теми виховання молодого жіночого покоління політично активним та патріотично свідомим.

Ключові слова: патріотична свідомість, жіноча молодь, польська періодика, політичні жіночі часописи, політична жіноча рівноправність, польський жіночий рух.

Вступ. У період міжвоєнного двадцятиріччя виходив часопис для молодих дівчат «Młoda Polka» («Млода полька», укр. – «Молода полька») 1924 – 1939 роках. Часопис мав на меті виховання польської жіночої молоді. Відомо, що часопис був розповсюдженим не тільки у Львові, але й на кресах. Спочатку він виходив у Познані, але пізніше поширився на території польського краю і публікувався у Кракові, Варшаві, Вільно, Львові [1, с. 237]. Про цей часопис відомо не багато. В багатьох бібліографіях «Млода полька» не фігурує у списку жіночої преси. Мабуть, це видання не набуло такої популярності, як інші польські жіночі часописи Львова, проте воно мало важливе значення, бо формувало і виховувало наймолодшу аудиторію – жіночу молодь.

Постановка проблеми та її практичне значення. Головною проблемою нашої наукової статті є дослідження часопису для молодих дівчат «Млода полька», який формував патріотичний світогляд та політичну активність. Практичним значенням у статті є виокремлення важливих тематичних рубрик, які відіграли важливу роль у видання часопису для молодого жіночого покоління.

Мета статті. Дослідити тематичний фон політичних публікацій часопису для польських дівчат «Млода полька», виокремити засадничі свідомісні концепти, які наявні у публікаціях часопису.

Основна частина. У бібліографії львівської преси міжвоєнного двадцятиріччя Єжи Яровецького і Барбари Гури часопис «Млода полька» серед жіночої преси не поданий. Автори її зараховують до виду «молодіжних видань» [2, с. 254]. Хоча цей часопис був присвячений жіночій молоді, та заснувала його жіноча католицька організація. Про це довідуємося із підtitулу видання і коротких бібліографічних відомостей: «Młoda Polka: pismo poświęcone polskiej młodzieży żeńskiej» («Млода полька: часопис, присвячений польській жіночій молоді») [3].

Отож, підtitул видання «Млода полька» вказує на те, що часопис присвячений польській жіночій молоді; далі дізнаємося, що це друкований орган жіночої організації Католицький Союз Жіночої Молоді. З 1938 року видання змінює свій підtitул на інший – «Орган Жіночих Товариств». Відомо, що видання виходило у кількох містах: Варшаві, Кракові, Познані, Вільно, Львові, а редагували його кілька жінок-редакторів: Софія Оздовська, Анна Зразикова, Марія Несоловська, Феліція Журовська. Цікаво, що Марія Несоловська та Феліція Журовська – відомі польські журналістки, статті яких зустрічаємо не в одному жіночому польському часописі.

Часопис мав маленький формат, виходив загальним обсягом до 20-ти сторінок. На шпальтах видання найчастіше зустрічаємо статті дидактичного, виховного характеру, пропаганду католицьких цінностей, обговорення традиційних, актуальних тем для молоді дівчини: заміжжя, освіта, праця. Традиційними відділами редакції часопису «Млода полька» були [4]: «Рух, гімнастика, спорт» – відділ спорту, «Дрібні вісті» – відділ інформаційний, «Поради доброї господині» – господарський відділ, «Відповіді редакції» – відділ кореспонденції та переписки, котрий вівся у формі діалогу, відділ гігієни – «Шануймо зір», «Таємниця» – редакційна колонка про містечкові плітки, «Іскри гумору» – відділ гумористичний. Окрім того, у кожному номері друкувалися: шаради, кросворди для молоді, а також краєзнавчі, історичні, дидактично-виховні статті.

Відкривала часопис стаття про Новий рік, про досягнення і підсумки у державі: «Вже шостий рік у незалежній Польщі, та ніхто з сучасників не зрозуміє як багато добродійства сповнилося у нас, бо дехто скаже, що сучасність змінилася в світі ідеалу. Чи не боротьба за незалежність, незалежну політичну державу не були ідеалом багатьох поколінь? Сьогодні маємо трохи інші проблеми: ідеал змінився на дорожнечу, боротьбу за виживання своєї родини, брак єдності та згоди. В гронах молодих польських дівчат не повинно бути жодної зневаги до католицьких та національних ідеалів» [3, с. 1]. Вже, у вступній статті бачимо, що часопис симпатизує католицьким та політичним, національним ідеалам. Але це і не дивно, адже саме видання було друкованим органом католицької організації. Тому ця стаття визначила загальний напрямок часопису – виховувати жіночу польську молодь у патріотичному дусі та традиційних католицьких цінностях.

Редакція опублікувала вірш патріотичного характеру «Ідімо далі!» [3, с. 2] Северини Духунської та програмну статтю члена організації Стефи Друхні, в якій часопис пропагує католицькі цінності серед жіночої молоді: корисність праці, доброта, шляхетність, спротив брудові і підступності. В цьому номері Феліція Журовська опублікувала свою новелу «Те, що найважливіше» [3], в котрій йдеться про важливі риси характеру дівчини-патріотки, моральні принципи, якими повинна володіти молода полька. Важливий відділ редакції «З життя товариств» інформував польську жіночу молодь про діяльність різних спортивних, молодіжних організацій.

Особливо популярною темою, що обговорювалася на шпальтах часопису «Молода полька» було заміжжя, посаг нареченої. У першому номері редакція друкує статтю дидактичного характеру «Посаг молодій польки, в якій проголошуються важливі цінності нареченої, а не тільки гроші. У баченні часопису молода полька повинна мати не пусте серце, не пусту голову, тобто наголошується на важливих моральних якостях та добрій освіті для молоді польки, а не тільки «порожні руки без грошей». Важливі «не пуста голова» і «не пусте серце», а хоробрість. У відділі «Поради доброї господині» редакція найчастіше подавала кулінарні рецепти, а у відділі гігієни зустрічаємо поради за доглядом волосся, одягу молоді дівчини. У другому номері видання з'являється інший відділ «Актуальні новини» – відділ місцевих новин та відділ здоров'я «Домашня аптечка» [8]. Надруковані вірші та новели.

Особливу увагу привертає стаття «Війна за креси» [4], що була надрукована у третьому номері часопису, в якому виокремлено кілька стереотипів: *креси східні*, тобто українські території (термін, що вживався у польській історіографії, пресі, а інколи і досі вживається), *кресова Польща* як держава, що привласнює чужі території, *православне духовенство* (пов'язане у часописі тільки з Росією, а не з Україною), негативний образ *Росії та більшовиків*.

У цьому номері редакція публікує спеціальний цикл нарисів «Жінка-полька», в якому надруковані біографії, спогади та епітафії про відомих польських діячок, журналісток, королев, письменниць. Редакція друкує спеціальний додаток ігор та забав з детальним описом, загадки, кросворди [5]. Також існував спеціальний відділ, що містив інформацію про цікаві екскурсії для молоді «Голоси молоді», підписаний псевдонімом Вера. Поступово редакція відходить від статей дидактичного характеру. Змінюється моралізаторський тон у статтях. З'являються статті про жіноче питання і про роль жінки у суспільстві та політиці.

Стаття надруковувала дискусійний матеріал «Погляди на жіноче питання» [6], в якій редакція висловила свою думку про популярну тогочасну тему у жіночих виданнях – суспільне та поїлгчне завдання жінки і її становище. У жіночому питанні виокремлено два погляди: консервативний, який у жінці бачить тільки породіллю та господиню; виховання у прищеплюванні цнот нареченої та емансипаційний, коли жінка працює на одному рівні з чоловіком, займаються самоосвітою. Видання, звичайно, притримувалося консервативного погляду на роль жінки у суспільстві, бо виховувала на своїх шпальтах молоду польку як добру матір, господиню та цнотливу наречену. Проте, у інших статтях такого характеру видання починає обстоювати ту думку, що молода дівчина повинна мати добру освіту, добре вчитися, вести здоровий спосіб життя та активну політичну діяльність у молодіжних жіночих гуртках. З цією метою редакція запровадила нові відділи: «Нові книжки» та «Пізнаймо Польщу» [7], в яких подана корисна інформація для молодих дівчат: що потрібно читати і де можна знайти потрібну книжку, а у другому відділі друкувалися статті історичного характеру про пам'ятні дати та природничі статті. Відділ «Пізнаймо Польщу» вела редакторка часопису Ф. Журовська.

Згодом, редакція запровадила відділ «Наші з'їзди», в яких надрукована інформація про діяльність самої організації, про наболілі проблеми і потреби організаційного життя. Другий рік видання зберігало усі традиційні рубрики, відділи, сторінки. Редакція намагалася впливати на формування світогляду молодих польок, тому запроваджувала відділи, в яких друкувала багато історичного, природничого матеріалу. Хоча формат видання став більшим, об'ємним, проте основна тематика залишилася без змін. З другого номеру з'являється відділ міжнародних новин «З Польщі і світу», що знайомив молоду польку

з важливою інформацією. У цьому номері редакція подала малюнки молодіжного жіночого одягу на карнавал [8, с. 28].

Особливу увагу редакція надавала темі вживання чистої польської мови серед жіночої молоді та справі фізичного виховання. Спорт – головна тема багатьох статей видання. Була надрукована стаття Генріха Улашина «Бережемо чистоту рідної мови» [9], в якій автор закликав молодих польок добре вчитися, не переймати іншомовні слова, не соромитися рідної мови. Таких статей у часописі багато і це свідчило про важливу проблему серед виховання тогочасної жіночої молоді. У цьому ж номері подана стаття про важливість фізичного виховання серед молодих дівчат та ведення здорового способу життя «Дещо про фізичне виховання» В. Т. Наступні роки виходу часопис зберігав основні рубрики, редакційні відділи та головні теми. Спорт, патріотичне і моральне виховання, віра – головні теми, що порушувало видання протягом 1926 – 1934 років. Було надруковано багато новел дидактичного характеру. Молодь заохочувалася до активної політичної участі.

Висновки. Отож, часопис «Млада полька» – часопис для особливої верстви жіноцтва – жіночої молоді. Часопис мав виражений дидактичний характер багатьох публікацій, моралізаторський тон матеріалів. Часопис формував національно-патріотичну свідомість, політичну активність, моральні католицькі цінності, здоровий спосіб життя, особисту гігієну серед молодих дівчат. Часопис мав культурно-просвітницький характер. Цей польський молодіжний часопис за характером публікацій, структурою номерів, організацією роботи редакції був подібним до українського дівочого (молодіжного) часопису «Світ молоді» (часопис Союзу українок). Національна ідея, політична активність та патріотизм – головні ідеї усіх матеріалів журналу.

Список використаної літератури

1. Jarowiecki J. Dzieje prasy poskiej we Lwowie do 1945 roku. Kraków-Wrocław, 2008. 502 s.
2. Jarowiecki J., Góra B. Prasa lwowska w dwudziestoleciu międzywojennym. Próba bibliografii. Kraków, 1994. S. 247–274.
3. *Młoda Polka*. 1924. № 1.
4. *Młoda Polka*. 1924. № 3.
5. *Młoda Polka*. 1924. № 4.
6. *Młoda Polka*. 1924. № 5.
7. *Młoda Polka*. 1924. № 7.
8. *Młoda Polka*. 1925. № 2.
9. *Młoda Polka*. 1925. № 4.

POLISH WOMEN'S MAGAZINE «MŁODA POLKA»: FORMATION OF POLITICAL ACTIVITY AND PATRIOTIC WORLDVIEW

Mariia Pavliukh

Lviv Polytechnic National University

*Institute of Applied Mathematics and Fundamental Sciences, Department of International Information
Stepana Bandery Str., 12, 79000, Lviv, Ukraine*

A Polish political magazine for young girls published in Lviv during the interwar twentieth century has been studied. The types of publications are singled out, the topics of this magazine are analyzed. The structure of editorial rubrics and the organization of editorial work are considered. It is investigated that the magazine formed political activity and patriotic worldview among young Polish girls. The Catholic organization that founded the magazine was found to carry traditional values and ideas of political

equality and women's leadership into Polish society. The stereotypical vision of women in society and its role in the life of the state was revived and it was proved that the ideas of the magazine formed patriotic consciousness and political activity among young people. Here are some examples of political publications that point to the broad thematic background of the publication.

The aim of the article is to study political and women's issues in the articles of the magazine «*Młoda polka*»; program articles, columns and sections of the magazine to trace in publications the way in which the formation of patriotic and political consciousness of the young female generation. Important importance was attached to the traditional values of the Polish society of that time.

Research methods. The article uses a set of general and special methods: analysis in identifying the types and topics of political Polish women's periodicals of the magazine; synthesis in a combination of thematic publications on political issues; chronological in presenting the historical and political situation in contemporary Polish society. Results and conclusions. In the interwar twentieth century, women's political magazines emerged that raised important topics for Polish society, including the education of the young female generation as politically active and patriotically conscious.

Key words: patriotic consciousness, women's youth, Polish periodicals, women's political magazines, women's political equality, Polish women's movement.